

Töreboda kommun

Överlag var det de yngsta eleverna, år 3, som bäst uppskattade skolmältiden, både när det gällde mat och miljö. De yngsta skoleleverna tyckte bäst om skolmaten. Det var 52 % som tyckte att skolmaten var god minst 3 gånger i veckan. Med åldern minskade andelen elever som tyckte att skolmaten ofta var god. I år 9 var det bara 19 % som tyckte att skolmaten var god 3 gånger i veckan eller oftare. Det var också de yngre eleverna i år 3 och 6 som ofta tyckte att maten var fint upplagd (46 %) och ofta åt sig mätta (74 respektive 69 %). Lärarna var bäst på att äta grönsaker från salladsbuffén (89 %), men eleverna i år 6 var oftast var nöjda med den (45 %). De allra flesta eleverna i år 6 och 9 åt skollunch de flesta skoldagarna. När niondeklassarna inte åt skollunch avstod närmare hälften från att äta något.

De yngsta eleverna var mest nöjda med skolrestaurangen som miljö (61 %). De tyckte att den var trivsamt, luktade gott, att den var rent och fräscht, men också att den var bullrig. Andelen som tyckte att det var trångt varierade. Endast få elever upplevde att de fick sitta ensamma och äta fast de inte ville det, mellan 4 och 9 % beroende på ålder. De yngsta eleverna tyckte att de hade gott om tid att äta, 70 %. Det minskade sedan med åldern. En hel del elever var nöjda med måltidspersonalens bemötande, mellan 32 och 58 %. Det var flest elever i år 6 som tyckte att de kunde påverka skolmältiden, 63 %. Bland de andra tyckte närmare en tredjedel det.

En sammanräkning visar att det var eleverna i år 6 hade bäst helhetsintryck av skolmältiden. Det var 51 % som tyckte att det var bra.

Elevernas övriga matvanor visar att med åldern minskade de goda matvanorna som att äta frukt och frukost, medan de dåliga matvanorna som att dricka läsk, äta godis, chips och liknande var ganska konstanta.

Bland lärarna fanns ett stort stöd i att skolmaten skulle vara integrerad i det pedagogiska arbetet och att skolcafeterians utbud skulle stödja eleverna i att utveckla goda matvanor. Det var 81 respektive 96 % som tyckte att det var viktigt.

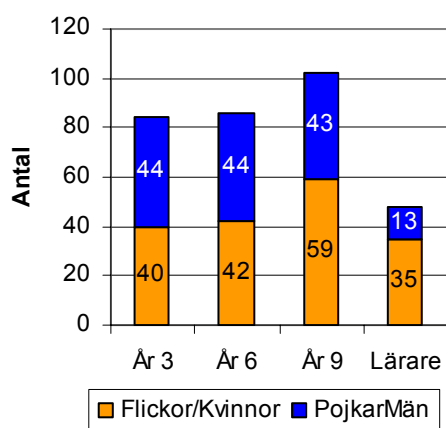

Diagram 56. Hur många flickor/kvinnor och pojkar/män som svarade.
Antal.

I Töreboda valde man att dela ut enkäten till både elever och lärare i år 3, 6 och 9. Av de 318 elever, som enligt uppdragsgivarens uppgifter totalt gick i de aktuella årskurserna, har 275 elever från år 3, 6 och 9 i grundskolan samt 48 lärare svarat på enkäten. I diagram 56 visas andelen svar fördelat på de tre årskurserna och lärarna. Två elever har inte angett sitt kön. Andelen svarande elever var 86 %, vilket är ett mycket bra resultat. De flesta lärare som svarade på enkäten (39 av 48) arbetade på Centralskolan. I bilaga 1 finns enkäten i sin helhet.

Vad tyckte eleverna och lärarna om skollunchen? Hur ofta åt de av salladsbuffén och vad tyckte de bland annat om måltidspersonalens bemötande? Det är några av de frågor som kommer att besvaras i det här kapitlet.

De flesta åt i skolan

Den första frågan som är angelägen att få svar på är hur många av eleverna i år 6 och 9 i grundskolan samt lärarna som vanligtvis åt skollunch. De kunde välja mellan ”5 dagar”, ”4 dagar”, ”3 dagar”, ”2 dagar”, ”1 dag” och ”Sällan eller aldrig”. De flesta eleverna åt för det mesta skollunch, men det fanns flera signifikanta skillnader (statistiskt säkerställda skillnader) mellan de olika svarsgrupperna, se diagram 57.

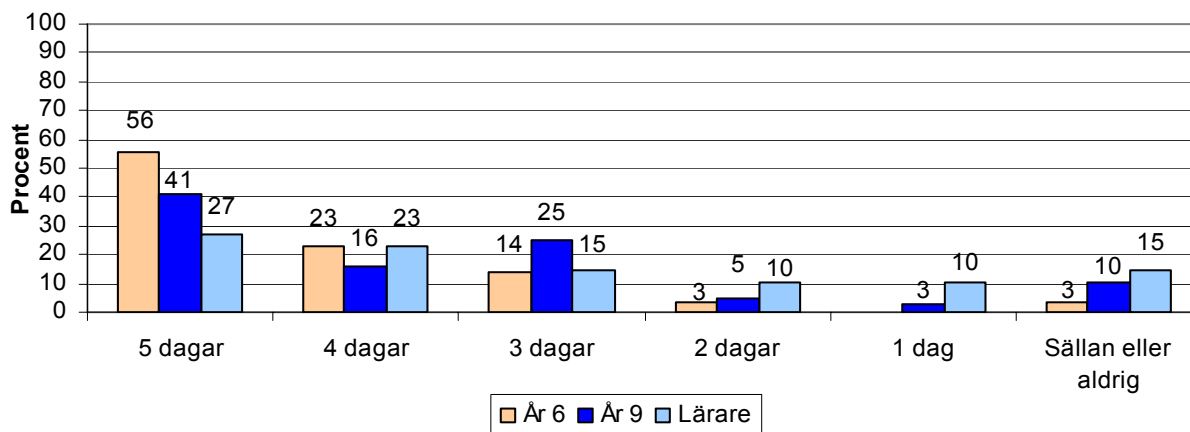

Diagram 57. Hur ofta eleverna i år 6 och 9 samt lärarna åt skollunch. Procent.

Andelen elever som åt skollunch 4 eller 5 dagar i veckan minskade med den ökande åldern och lärarna åt skollunchen mer sällan än eleverna. Sammanlagt var det 18 elever i år 6, det var 44 elever i år 9 och det var 24 lärare åt skollunch 3 dagar i veckan eller mer sällan. Det fanns inga större skillnader mellan flickor och pojkar.

Hur ordnade eleverna i år 9 sin lunch när de inte åt i skolrestaurangen? Eleverna fick ta ställning till fem olika svarsalternativ och de kunde markera flera svar, se diagram 58.

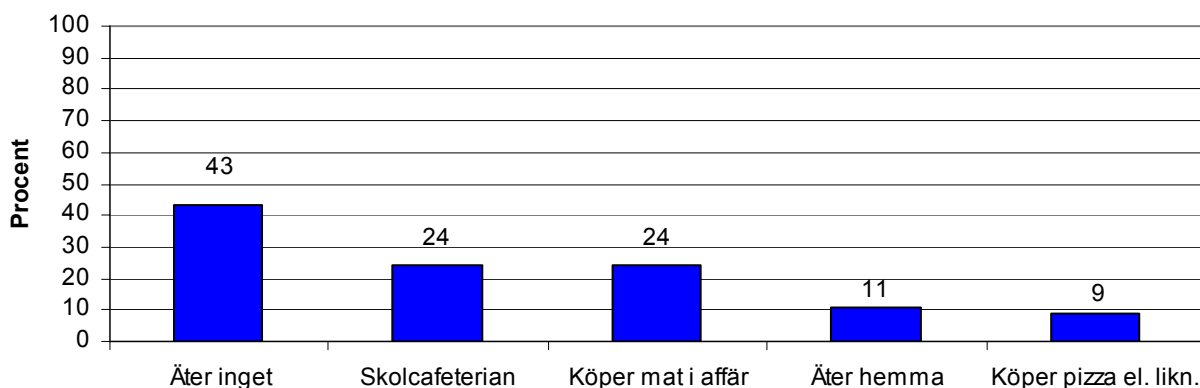

Diagram 58. Hur eleverna ordnade lunch när de inte åt i skolrestaurangen. Procent.

Närmare hälften av eleverna åt inget istället för skollunchen. En fjärdedel valde att äta något i skolcafeterian i stället och en fjärdedel köpte mat i en mataffär.

De yngsta och lärarna tyckte bäst om skolmaten

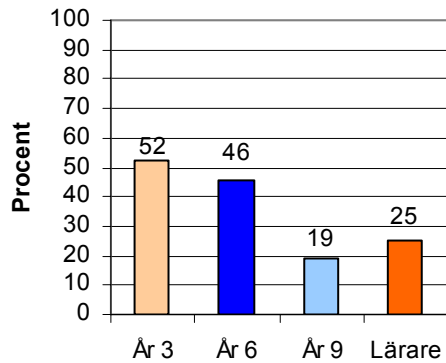

Diagram 59. Elever och lärare som ofta tyckte att skolmaten smakade bra. Procent.

De flesta eleverna åt alltså skollunch, men vad tyckte de och lärarna om maten? De fick svara på hur ofta de tyckte att skolmaten smakade bra. De kunde svara "Alltid", "3–4 gånger i veckan", "1–2 gånger i veckan" eller "Aldrig". De största skillnaderna (signifikanta) fanns mellan årskurserna och lärarna. I diagram 59 visas hur många som tyckte att skolmaten ofta smakade bra, det vill säga alltid eller 3–4 gånger i veckan. Andelen som tyckte att skolmaten ofta smakade bra minskade för varje årskurs. Drygt hälften av eleverna i år 3 tyckte att skolmaten ofta smakade bra och en femtedel av eleverna i år 9 tyckte det. En fjärdedel av lärarna tyckte att maten ofta smakade bra. De var inga större skillnader mellan könen.

Alla fick ta ställning till två påståenden om skolmaten; om den var fint upplagd och såg god ut samt om de åt sig mätta. Också här kunde de svara "Alltid", "3–4 gånger i veckan", "1–2 gånger i veckan" eller "Aldrig". Svaren visade signifikanta skillnader mellan eleverna i de olika årskurserna. För överskådlighetens skull visar diagram 60 visar andelen som svarat ofta, det vill säga "Alltid" eller "3–4 gånger i veckan".

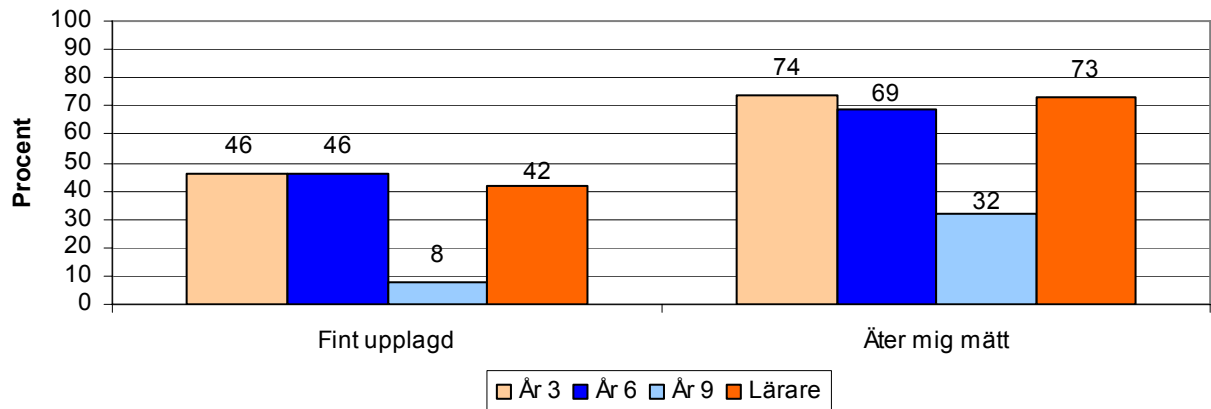

Diagram 60. Elever och lärare som ofta tyckte att maten var fint upplagd och åt sig mätta, fördelat på årskurser. Procent.

Resultaten visar knappt hälften av eleverna i år 3 och 6 samt lärarna tyckte att maten ofta var fint upplagd och att de ofta åt sig mätta. I år 9 var det en tiondel av eleverna som tyckte att maten ofta var fint upplagd och en tredjedel tyckte att de ofta åt sig mätta.

Bland lärarna var det 42 % som ofta tyckte att maten var fint upplagd och 73 % som ofta åt sig mätta.

Lärarna åt ofta av salladsbuffén

I skolrestaurangerna finns en salladsbuffé där eleverna och lärarna kan ta olika grönsaker till maten. Hur ofta åt eleverna grönsaker från salladsbuffén? De kunde även på den här frågan svara ”Alltid”, ”3–4 gånger i veckan”, ”1–2 gånger i veckan” eller ”Aldrig”.

Det fanns signifikanta skillnader mellan årskurserna och lärarna, se diagram 61. Störst andel som ofta, det vill säga minst tre gånger i veckan, åt av salladsbuffén fanns bland lärarna (89 %). Sedan kom eleverna i år 3 (39 %). Därefter minskade andelen och 22 % av eleverna i år 9 åt av salladsbuffén. Skillnaderna mellan år 3 och de andra årskurserna är signifikanta, likaså mellan lärarna och eleverna. Däremot är inte skillnaderna mellan år 6 och 9 signifikanta.

Det fanns också stora skillnader mellan flickor och pojkar bland eleverna, se diagram 62. Oavsett ålder åt en större andel flickor ofta av salladsbuffén (36 % jämfört med 22 %).

Alla fick också svara på hur nöjda de var med salladsbuffén. De hade fem svarsalternativ att välja mellan: ”Mycket nöjd”, ”Nöjd”, ”Varken nöjd eller missnöjd”, ”Missnöjd” och ”Mycket missnöjd”, se diagram 63.

Den största andelen nöjda elever fanns i år 6. Där var närmare hälften (45 %) av eleverna nöjda. Fast att lärarna ofta åt av salladsbuffén var bara en tredjedel (35 %) av dem nöjda med salladsbuffén. Det fanns inga större skillnader mellan könen.

En majoritet uppskattade skolrestaurangen som miljö

I enkäten fanns flera frågor som handlade om miljön i skolrestaurangen och själva matsituationen. En fråga var om miljön som helhet. Eleverna och lärarna kunde svara att de tyckte att miljön var ”Mycket bra”, ”Bra”, ”Varken bra eller dålig”, ”Dålig” eller ”Mycket dålig”. Svaren visar signifikanta skillnader mellan årskurserna och lärarna. Störst andel elever som tyckte att miljön i skolrestaurangen var bra fanns i år 3 och 6, se diagram 64.

Därefter sjönk andelen kraftigt till eleverna i år 9 och ännu mer till lärarna. Det fanns inga större skillnader mellan könen.

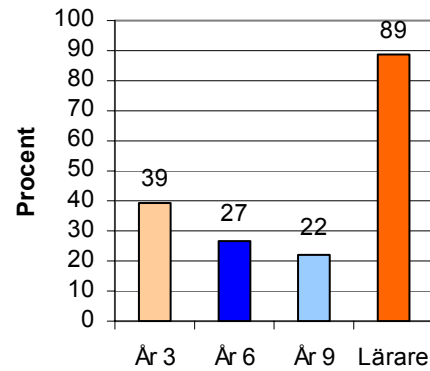

Diagram 61. Elever och lärare som ofta åt av salladsbuffén. Procent.

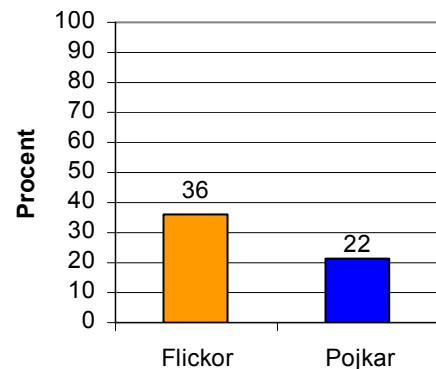

Diagram 62. Flickor och pojkar som ofta åt av salladsbuffén. Procent.

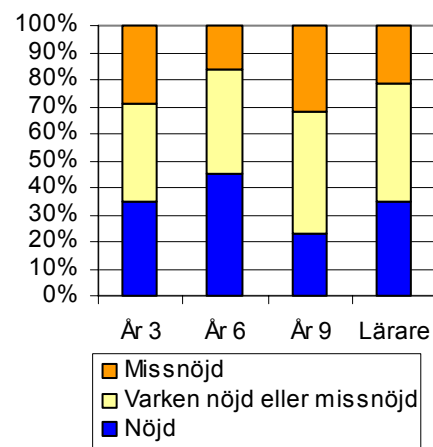

Diagram 63. Hur nöjda elever och lärare var med salladsbuffén. Procent.

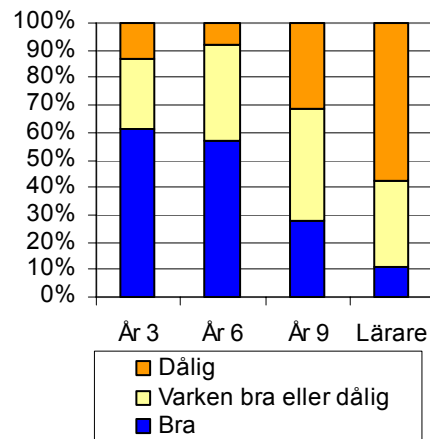

Diagram 64. Vad elever och lärare tyckte om miljön i skolrestaurangen. Procent.

De svarande fick också ta ställning till ytterligare påståenden om miljön i skolrestaurangen. Ett påstående fanns inte med i enkäten till lärarna och det var påståendet om att ”Jag får sitta ensam och äta, fast jag inte vill”. Alla svaren på påståendena uppvisade signifikanta skillnader mellan årskurserna, utom svaren på påståendet om att man ofta fick sitta ensam och äta, fast man inte ville det. För överskådlighetens skull visar tabell 7 andelen elever som svarat ”Alltid” eller ”3–4 gånger i veckan”.

Tabell 7. Eleverna om miljön i skolrestaurangen, fördelat på årskurser. Procent

	Trivsamt	Luktat gott	Rent o. fräscht	Bullrigt	Trångt	Sitter ensam	Gott om tid
År 3	68 %	53 %	48 %	60 %	40 %	9 %	70 %
År 6	72 %	47 %	55 %	37 %	30 %	4 %	59 %
År 9	34 %	12 %	22 %	56 %	50 %	8 %	44 %
Lärare	56 %	49 %	78 %	53 %	27 %	-	56 %

Resultaten var ganska blandade. När det gällde den fysiska miljön tyckte en majoritet av eleverna i år 3 och 6 samt lärarna att det ofta var trivsamt. Drygt hälften av eleverna i år 3 tyckte att det ofta luktade gott och drygt hälften av eleverna i år 6 tyckte att det ofta var rent och fräscht. Ungefär hälften av eleverna tyckte att det ofta var bullrigt. Andelen som tyckte att det var trångt i skolrestaurangen växlade mellan årskurserna från 30 % av eleverna i år 6 till 50 % av eleverna i år 9.

Det kan tyckas som motsägelsefullt att å ena sidan tycka att skolrestaurangen är trivsam och å andra sidan tycka att den är bullrig, men uppenbarligen förklarar inte den höga ljudnivån upplevelsen av skolrestaurangen som trivsam.

Påståendet om att ofta sitta ensam och äta, fast att man ville det handlar mer om den sociala miljön. Skillnaderna mellan årskurserna är inte signifikanta. Få elever fick sitta ensamma. Totalt 18 elever fick ofta sitta ensamma fast de inte ville det. Även om antalet är litet är det ändå betydelsefullt att följa upp de svaren och försöka förändra situationen för dessa elever.

Påståendet om att man hade gott om tid att äta berör kanske mer schemalaggningsen, men är nog så viktig för matsituationen. Andelen elever som tyckte att de ofta hade gott om tid att äta minskade med åldern, från 70 % i år 3 till 44 % i år 9.

Det fanns inga signifikanta skillnader mellan könen, utan upplevelsen av skolrestaurangen som miljö hörde främst samman med årskurs.

En annan betydelsefull del i upplevelsen av skolrestaurangerna är måltidspersonalens bemötande. Eleverna och lärarna fick frågan om hur nöjda de var med skolmåltidspersonalens bemötande och de hade fem svarsalternativ att välja mellan: ”Mycket nöjd”, ”Nöjd”, ”Varken nöjd eller missnöjd”, ”Missnöjd” och ”Mycket missnöjd”, se diagram 65.

Störst andel nöjda gäster var eleverna i år 6 och lärarna. Minst andel nöjda elever fanns i år 9. Skillnaderna är statistiskt säkerställda, dock inte mellan år 3 och 6. Andelen missnöjda elever är förhållandevis liten oavsett årskurs. Det fanns inga större skillnader mellan könen.

Eleverna i år 6 kunde påverka mest

Med tanke på hur många år som eleverna går i skolan och äter skolmaten är det betydelsefullt att eleverna upplever att de kan påverka skolmåltiden, både mat och miljö.

Eleverna fick svara om de kunde påverka ”Mycket”, ”Ganska mycket”, ”Varken mycket eller lite”, ”Ganska lite” eller ”Lite”, se diagram 66.

Ungefär två tredjedelar av eleverna i år 6 tyckte att de kunde påverka skolmåltiden mycket. Det var ungefär en tredjedel eleverna i år 3 och 9 som tyckte att de kunde påverka skolmåltiden.

Fler pojkar än flickor tyckte att de kunde påverka skolmåltiden mycket, 46 % jämfört med 33 %. Skillnaderna är signifikanta.

Eleverna i år 6 hade bäst helhetsintryck av skolmåltiden

Fem frågor har valts ut för att spegla elevernas och fyra för att spegla lärarnas helhetsuppfattning om skolmåltiden. Det var frågorna om hur ofta eleverna tyckte att skolmaten smakade bra, hur nöjda de var med salladsbuffén, med måltidspersonalens bemötande, vad eleverna tyckte om miljön i skolrestaurangen samt hur mycket eleverna kunde påverka skolmåltiden. För lärarnas del var inte frågan om påverkansmöjligheter med.

Det bör dock poängteras att på en del av frågorna kunde eleverna svara ”Mycket nöjd”, ”Nöjd”, ”Varken nöjd eller missnöjd”, ”Missnöjd” och ”Mycket missnöjd”. På andra frågor kunde de svara ”Alltid”, ”3–4 gånger i veckan”, ”1–2 gånger i veckan” eller ”Aldrig”. Dessa svar har till viss del olika betydelse. De förstnämnda svarsalternativen kan sägas spegla kvalitet och de sistnämnda speglar omfattning.

I diagram 67 hur stor andel som hade ett bra helhetsintryck av skolmåltiden. Hälften av eleverna i år 6 (51 %) hade ett bra helhetsintryck. Det var 39 % av eleverna i år 3 och 20 % av eleverna i år 9 som hade ett gott helhetsintryck av skolmåltiden. Alla skillnader är signifikanta, utom skillnaden mellan år 9 och lärarna. Det fanns inga statistiskt säkerställda skillnader mellan könen.

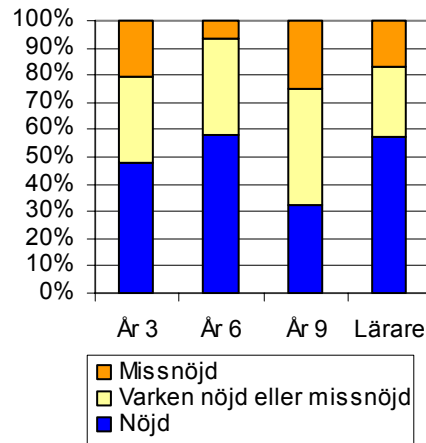

Diagram 65. Hur nöjda elever och lärare var med personalens bemötande. Procent.

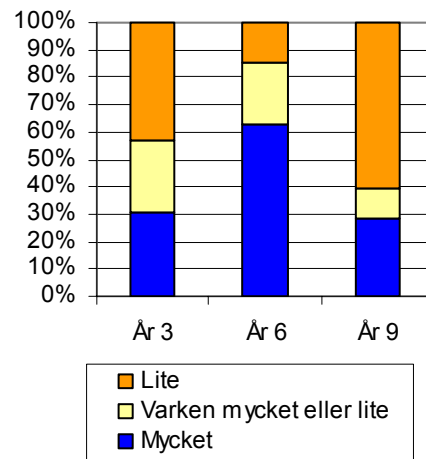

Diagram 66. Hur mycket eleverna kunde påverka skolmåltiden, fördelat på årskurser. Procent.

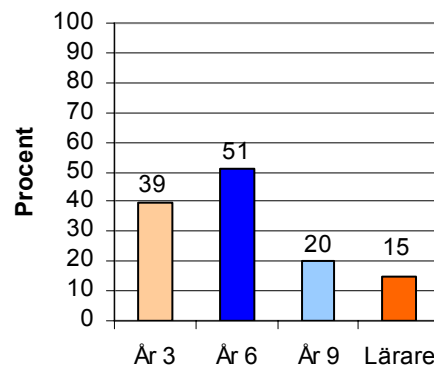

Diagram 67. Elever och lärare som hade ett bra helhetsintryck av skolmåltiden. Procent.

Elevernas matvanor försämrades med ökande ålder

Hur ser skolelevernas matvanor ut för övrigt? Äter de frukost varje dag och hur ofta äter de godis?

Eleverna fick svara på fem frågor om sina matvanor under en vanlig vecka. De kunde välja mellan alternativen: "Varje dag", "5–6 dagar", "3–4 dagar", "1–2 dagar" eller "Sällan/Aldrig".

Enligt de rekommendationer som finns när det gäller matvanor ska man till exempel äta frukost och frukt varje dag, äta nyttigt under veckorna och endast dricka läsk och saft, äta kakor, godis, glass och chips till helgen, det vill säga 1–2 dagar i veckan.

Analysen av svaren visar att det genomgående finns signifikanta skillnader mellan de olika årskurserna. För överskådlighetens skull redovisas inte hur många som angett varje svarsalternativ, utan istället hur många som svarat i enlighet med de rekommendationer som finns.

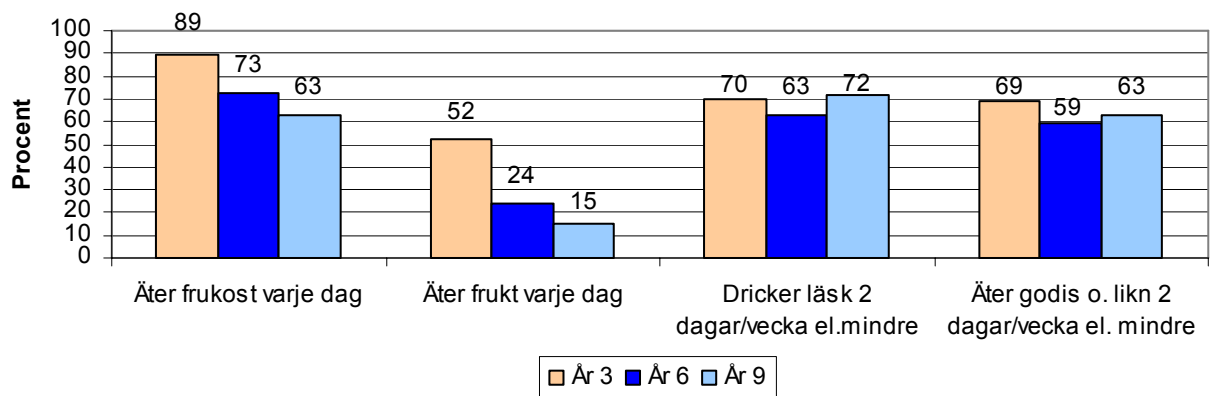

Diagram 68. Elevernas matvanor, fördelat på årskurser. Procent.

Andelen elever som åt frukost och frukt varje dag minskade med åldern. Andelen som drack läsk och åt godis, chips, kakor och liknande 2 dagar i veckan eller mindre var ganska konstant.

En fråga handlade om hur ofta eleverna åt lagad mat hemma. Rekommendationerna är att man ska äta minst ett lagat mål om dagen, men det lagade målet kan ju vara i skolan lika gärna som hemma.

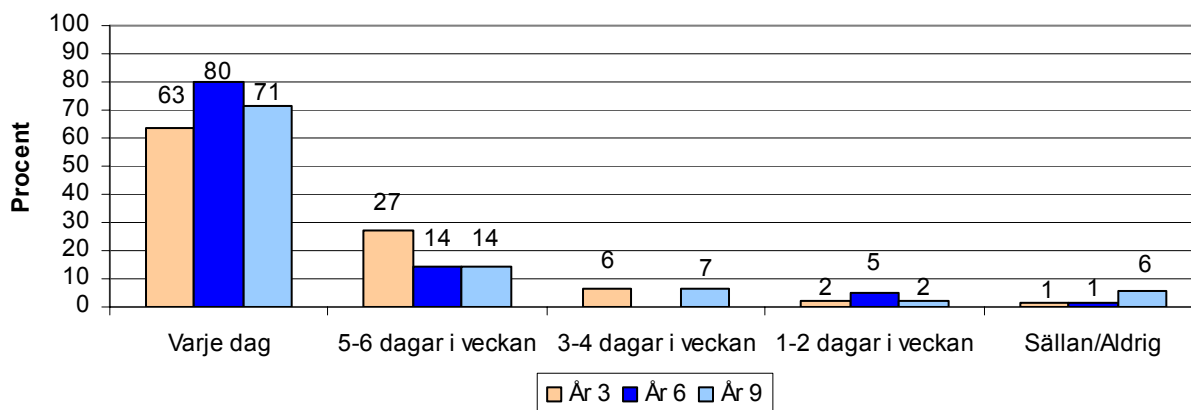

Diagram 69. Hur ofta eleverna åt lagad mat hemma, fördelat på årskurser. Procent.

Bland eleverna i år 6 återfanns den största gruppen som varje dag åt lagad mat hemma (80 %), därefter kom eleverna i år 9 (71 %). Den minsta gruppen fanns bland de yngsta eleverna (63 %). Skillnaderna mellan år 3 och 6 är signifikanta.

Lärarna och skolmaten

Lärarna fick också ytterligare två frågor. Den första handlade om hur viktigt lärarna tyckte att det var att skolmaten var integrerad i det pedagogiska arbetet. Det var 81 % av lärarna som tyckte att det var ganska eller mycket viktigt.

Den andra frågan var om lärarna tyckte att det var viktigt att utbudet i kafeterian stödde eleverna i att utveckla goda matvanor och 96 % av alla lärare tyckte det.

Skolmåltiden Hjo